

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHEMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
april 2017 - 38^e jaargang, nr. 152

BESTUUR

Voorzitter			telefoon
R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	070 - 368 35 66

Secretaris			telefoon
G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52	3708 GE Zeist	030- 692 27 92
e-mail: staalgj@gmail.com			

Penningmeester			telefoon en fax
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	070 - 394 14 67
e-mail: ch.h.bartelings@planet.nl			

LID

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
---------------	---------------	---------------------	-----------------

Schakel redactie			telefoon en fax
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	070 - 394 14 67
e-mail: ch.h.bartelings@planet.nl			

BANKREKENINGEN

ING Bank:	NL54 INGB 0000 3595 00	BIC: INGBNL 2A
ABN-AMRO Bank:	NL63 ABNA 0545 5468 26	BIC: ABNANL 2A

Website: www.engelandvaarders1940-1945.nl

Het volgende nummer verschijnt in juli 2017.
Gaarne hiervoor bestemde kopij inzenden vóór 1 juni 2017.

APRIL 2017

Bij de aanvang van het nieuwe jaar hebt u ongetwijfeld uitnodigingen voor verschillende nieuwjaar-recepties ontvangen. Ik hoop dat u er enkele hebt kunnen bijwonen en dat ze gezellig waren.

Er waren ook uitnodigingen om een crematie bij te wonen. Die waren minder vrolijk. Er was grote belangstelling bij het afscheid van Ted Meines, de Generaal die zich erg had bemoeid met het lot van veteranen.

Op 30 januari was de afscheidsreceptie van de Generaal Bart Hoitink, de Inspecteur Generaal van de Krijgsmacht, teven Inspecteur Generaal van de Veteranen. Bij die gelegenheid werd zijn functie overgedragen aan de Generaal Hans van Griensven, die de komende jaren op de Zwaluwenberg bij Hilversum zal bivakkeren.

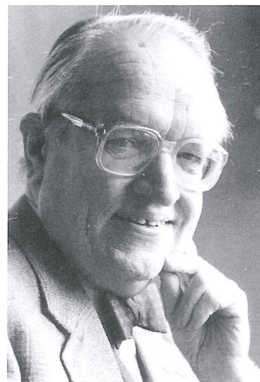
Ongetwijfeld is de nieuwe Inspecteur Generaal van de Krijgsmacht en van de Veteranen te zien op de Veteranendag op zaterdag 24 juni. Ik hoop dat u daar ook bij kunt zijn.

Zeker is de Generaal van Griensven aanwezig op 24 augustus op de Zwaluwenberg als hij onze gastheer is bij onze reünie.

Ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

Op 27 juni 2016 overleed op 97-jarige leeftijd in zijn woonplaats Wassenaar Engelandvaarder mr Henricus Jacobus Josephus van den Biesen. Henri van den Biesen was geboren in Breda op 12 mei 1919, waar zijn vader een advocatenpraktijk had. Het gezin bestond naast de jongste zoon Henri uit nog drie broers en drie zussen. Een broer was monnik, een ander missionaris; twee zussen waren religieuze.

Na zijn eindexamen gymnasium in 1941 ging hij naar de RK universiteit te Nijmegen rechten studeren; hij slaagde al in 1942 voor zijn kandidaatsexamen.

Op 5 februari 1943 werd de Duitsgezinde generaal Seyffardt bij een aanslag gedood. Omdat men meende dat de daders studenten waren geweest, volgden er grote razzia's onder de studenten in Nederland. Velen werden als dwangarbeider afgevoerd naar Duitsland. Henri besloot om met zijn twee jaar oudere broer Jan uit te wijken naar Zwitserland. Via een verzetsorganisatie in Den Haag kwamen zij in het bezit van een Belgisch persoonsbewijs. Met behulp van passeurs staken ze met Joseph van der Kun als metgezel op 13 maart 1943 bij Zundert de Nederlands-Belgische grens over. Vandaar trokken ze met wisselende passeurs richting Zwitserland. Bij het Franse plaatsje Champagnole, zo'n 35 kilometer ten oosten van Lons-le-Saunier, liet de gids hen in de steek met de mededeling dat ze nu op Zwitsers grondgebied waren beland. Ondanks deze tegenslag wist het drietal met behulp van verschillende RK geestelijken op 26 maart 1943 Zwitserland te bereiken bij het plaatsje La Cure, niet ver van St Cergue en Nyon aan het Meer van Genève.

In Londen verklaarde Henri dat de Zwitserse grenspolitie op de hoogte was gebracht van hun komst -er bestonden officiële lijsten met namen van personen die in Zwitserland toegelaten mochten worden- en dat zij daarom overgebracht werden naar Lausanne waar het Nederlandse Gezantschap hen een plaats toewees in Cossonay. In Lausanne tekende Henri de dag na aankomst meteen de zogenaamde vrijwilligersverklaring. Later, in mei van dat jaar, werden zij overgeplaatst naar het kamp Aarau waar ook diverse jonge Nederlanders verbleven.

Voor naar Zwitserland uitgeweken studenten had de Zwitserse regering de mogelijkheid geopend om verder te studeren aan een Zwitserse onderwijsinstelling. Henri van der Biesen kreeg op 15 oktober 1943 studieverlof en kon aan de Universiteit van Fribourg internationaal recht, rechtsfilosofie en canoniek recht studeren. In

april 1944 verwisselde hij de universiteit van Fribourg voor die van Genève waar hij bleef tot zijn vertrek naar Frankrijk en Engeland op 18 januari 1945.

Eind december 1944-begin januari 1945 vertrokken eindelijk bijna alle jonge Nederlanders vanuit Zwitserland naar Parijs waar zij opnieuw medisch werden gekeurd voordat zij ingedeeld werden bij de Nederlandse strijdkrachten. Henri werd toebedeeld aan het KNIL en arriveerde vervolgens op 26 januari 1945 in Engeland. Zijn eerste militaire training kreeg hij in Wolverhampton en vervolgens in Casino in Queensland Australië waar veel Nederlandse militairen voorbereid werden op de strijd voor de bevrijding van Nederlands-Indië.

In juli 1945 werd hij benoemd tot plaatsvervangend secretaris bij de Krijgsraad, eerst te Melbourne en later in Batavia. Toen de Krijgsraden in Indië in de loop van 1946 werden gereorganiseerd, werd Henri van den Biesen gedemobiliseerd en keerde hij terug naar Nederland.

Na eerst een tijd de advocatuur in Den Haag beoefend te hebben, trad hij toe tot de rechterlijke macht. Hij beëindigde zijn carrière in 1989 als president van de Arrondissementsrechtbank te Almelo. De rooms-katholieke Henri van den Biesen werd daar herdacht als een kleurrijke en eminente magistraat, een welhaast legendarische figuur.

Henri van den Biesen was ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, en door de Paus benoemd tot commandeur in de Orde van Sint Silvester en tot commandeur in de Ridderorde van het Heilig Graf van Jeruzalem.

Sierk Plantinga

IN MEMORIAM EDUARDUS ANTONIUS BARTEN 1919-2016

Op 1 december 2016 overleed te Heemstede Engelandvaarder Ed Barten. Hij was geboren in Amsterdam op 17 januari 1919. Nadat hij zijn gymnasiumdiploma had behaald aan het Ignatius College in Amsterdam schreef hij zich in 1938 in bij de Gemeente-universiteit voor de studie economie; een jaar later wisselde hij deze studie voor geneeskunde. Tijdens de mobilisatie en de inval van de Duitsers op 10 mei 1940 was hij gelegerd in Haarlem bij het 7^e Regiment Infanterie. Na zijn demobilisatie als korporaal in juni 1940 hervatte hij zijn medicijnenstudie.

Met een paar medestudenten begon hij met de verspreiding van propagandamateriaal: 'men had grote behoefte aan steun en saamhorigheid in die tijd van brute intimidatie, bovendien was er een tegenwicht nodig tegen de brallende en leugenachtige berichtgeving van de bezetters', zo motiveerde hij later zijn houding. Zij kopieerden ondergrondse krantjes en pamfletten met nieuws van radio Oranje. Ed Barten verzamelde ook allerlei militaire gegevens over de Duitsers die hij overigens nog nergens kwijt kon. Het propagandawerk bleef uiteindelijk niet verborgen en slechts bij toeval ontliiep hij arrestatie door de Sicherheitspolizei; twee van zijn studiegenoten werden wel opgepakt.

Hierna begon een onderduikperiode, eerst te Tilburg, daarna in Oosterbeek. Een opsporingsbevel met foto van hem verscheen in het Politieblad van 12 juni 1941. Ed Barten wist dat daarmee zijn verzetsrol in Nederland goeddeels uitgespeeld was en begon zich te oriënteren op een reis naar Engeland, onder andere door zijn Engels bij te spijkeren op zijn onderduikadres.

Voor Ed Barten is het gezegde van toepassing dat driemaal scheepsrecht is. Tweemaal probeerde hij tevergeefs met een bootje naar Engeland uit te wijken, de derde keer lukte het wel maar nu over land via Frankrijk, Spanje en Portugal.

De eerste poging vond plaats op 19 november 1941 vanuit Vlaardingen. De bedoeling was om met nog een viertal een kajuitschip van een paar NSB-ers te 'lenen' en 's-avonds te vertrekken. In zeer dichte mist, het zicht was niet veel meer dan een meter of twintig tot vijftig, vertrokken ze over de Nieuwe Waterweg naar de Noordzee. Er was door de volstreckte duisternis en de mist niets te zien en dat belemmerde ook de oriëntatie. Na een aantal keren vastgelopen te zijn werden ze door de stroming met een forse dreun tegen een Duits schip geduwd; ze kwamen vast te zitten tussen schip en aanlegsteiger. Dat trok natuurlijk de belangstelling van de Duitse militaire opvarenden die prompt met zaklantaarns begonnen te schijnen om te ontdekken wat die dreun had veroorzaakt. Ed Barten trok zijn conclusie, sprong het water in en bereikte uiteindelijk via enige dwarsbalken van wat later de Kruitsteiger in Hoek van Holland bleek te zijn de vaste wal. Van de overige bemanningsleden en het schip werd niets meer vernomen, zodat Ed Barten uiteindelijk aannam dat die in Engeland waren aangekomen. Bij zijn eigen aankomst in Engeland bleek men echter van de bemanningsleden nog nooit te hebben gehoord. Nog in 1995 was Ed Barten in het ongewisse over de lotgevallen van zijn metgezellen. Het is de

verdienste van het onderzoek van Jan Bruin dat er iets meer bekend is geworden¹. Op 9 januari 1942 vond H.N. Paulsen, strandvoogd van het Duitse Waddeneiland Süderoog, een aangespoelde fles met een afscheidsbrief van Chris van Blitterswijk, één van de opvarenden, met daarbij zijn persoonsbewijs en nog enkele andere persoonlijke bezittingen. Het schip moet dus toch nog de Noordzee opgevaaren zijn maar daar zonder enig uitzicht zijn geraakt op het behalen van de overtocht. Van Jacob Brechmann, een ander bemanningslid, werden in november 1944 in een aangespoelde fles nog drie brieven gevonden. Aangenomen moet worden dat alle bemanningsleden behalve Ed Barten op de Noordzee zijn omgekomen.

Op 18 januari 1942 deed Ed Barten een nieuwe poging, nu vanuit Zandvoort dat hij goed kende met alle strandovergangen. Hij had een lichte step-raceboot gekocht in een plaats bij de Loosdrechtse plassen. Uiteindelijk was het schip ondanks alle Duitse controles in Zandvoort beland bij een leegstaande villa. Na minutieuze voorbereidingen en verder gedwongen door nieuwe maatregelen van de Duitsers besloot Ed Barten met zijn kompaan Henk Peper zee te kiezen en niet langer te wachten. Het was die nacht heel koud, min 18 graden Celsius. Eenmaal een stukje op zee weigerde de motor te starten, vermoedelijk door de kou. Met een noodzeiltje koersten de beide mannen naar het westen en bleven verder onder het dekzeiltje vanwege de kou. Na een aantal uren bleken ze vervolgens terecht gekomen te zijn in de branding van Noordwijk. Ze bereikten het strand en probeerden via de duinen weg te komen, maar moesten vervolgens wel dwars door het terrein met bunkers sluipen om niet ontdekt te worden. Ed Barten hield aan dit koude avontuur een bevroren voet over die ter plekke door de Noordwijkse huisarts J.A. Nederveen werd behandeld.

Barten ging vervolgens weer terug naar zijn onderduikadres in Oosterbeek, verhuisde na een aantal maanden naar een pension in Arnhem en verbleef tot aan zijn nieuwe poging bij een oom van hem in Haarlem. Via zijn neef Gerard Carlier, cadet-vaandrig KNIL die op het laatst was afgehaakt bij de tweede poging in Zandvoort, kwam hij in contact met een organisatie in het Limburgse. Matthieu Beelen uit Tungelroy bij Weert maakte deel uit van de groep Luctor et Emergo en hielp personen die naar Engeland wilden aan een route nadat hij ze eerst over de Maas had gebracht. Zo ook Ed Barten. Van Taco van Tijn had Barten uitstekend-valse papieren gekregen. Van Tijn was al eerder via Beelen naar Perpignan gegaan en was op verzoek van J.W. Kolkman, de officiële Nederlandse vertegenwoordiger in Perpignan, terug gegaan naar Nederland om iemand op te halen en een belangrijke microfilm mee te nemen. In Perpignan had hij Gerard Carlier ontmoet, de neef

van Ed Barten. Vandaar. Beelen vroeg hem op 19 oktober 1942 in Weert of hij twee ontsnapte Franse krijgsgevangenen wilde begeleiden naar Frankrijk. En zo vertrokken de drie onder begeleiding van Beelen over de Nederlands-Belgische grens bij Bree. Vandaar ging het via Brussel naar Erquelines aan de Belgisch-Franse grens. Daar mengden zij zich onder het grensoverschrijdende werkvolk en kwamen zo in Frankrijk aan. Vlak over de grens werden zij opgewacht door een Franse mevrouw die aan de grens ontvluchte krijgsgevangenen opwachttte. Zij nam hen allen onder haar hoede en bracht hen naar haar huis in Parijs. Zij had relaties in het communistisch verzet en wist te regelen dat een treinmachinist van een goederentrein hem over de zwaar bewaakte demarcatielijn zou brengen. Dit gebeurde in de nacht dat de Duitsers ook het Vichy-gedeelte van Frankrijk bezetten. Ed Barten bereikte verder voorspoedig Perpignan en meldde zich bij Kolkman. Deze stuurde hem door naar Le Soler en zorgde er vervolgens voor dat hij samen met de Engelandvaarders Gaillard en Koene op 21 november 1942 met een passeur en peseta's in broodjes verstopt met het gele treintje naar Osseja (Ligne de Cerdagne, nu een toeristentreintje) en vandaar naar Spanje kon vertrekken. Alleen: de passeur liet hen ruim voor de Frans-Spaanse grens in de steek. Na een zeer lastige doorkruising van de Pyreneeën bereikten ze het dorpje Baga waar ze prompt door de Guardia Civil werden gearresteerd. Via uiterst vieze gevangenis en te Barcelona, Zaragossa, San Sebastian en Irun kwamen ze in Miranda de Ebro aan. Op 22 mei 1943 werd hij naar Gibraltar gestuurd (op aanraden van Kolkman had hij zich uitgegeven als Engelsman), en vandaar kwam hij met een convoi naar Glasgow op 4 juni 1943 in Engeland aan.

Ed Barten volgde vervolgens een vliegeropleiding in Canada, maar werd vóór het einde van de oorlog niet meer operationeel. Vlak voor hij zijn gevechtstraining zou beginnen kreeg Ed Barten in mei 1945 verlof. Hij wist op 6 mei 1945 op weg naar Amsterdam via Utrecht de Duitse controleposten voorbij te komen door die zo nonchalant mogelijk in zijn RAF-uniform voorbij te fietsen. Hij bereikte zijn ouders op die avond waar hij een 'onvergetelijke avond' beleefde. De volgende dag mengde hij zich zo goed als onopgemerkt in zijn uniform tussen veel andere Amsterdammers die de 'eerste' geallieerden bij de Berlagebrug toejuichten.

Na de oorlog zette hij zijn carrière als vlieger voort bij de KLM waar hij als gezagvoerder met pensioen ging.

Ed Barten werd bij KB van 2 september 1943 begiftigd met het Kruis van Verdienste.

Sierk Plantinga

¹ Jan Bruin en Jan van der Werff, *Vrijheid achter de horizon*, Houten 1998, pp. 85-88.

NATIONALE HERDENKING OP 4 MEI 2017 TE AMSTERDAM _____

De jaarlijkse nationale herdenking bestaat uit de herdenkingsbijeenkomst in de Nieuwe Kerk en de plichtigheid bij het Nationaal Monument op de Dam.

Organisator van de Nationale Herdenking is het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

Tijdens de Nationale Herdenking gedenken wij alle burgers en militairen die in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ook ter wereld zijn omgekomen sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in oorlogssituaties en bij vredesoperaties.

De herdenkingsbijeenkomst in de Nieuwe Kerk is op uitnodiging en wordt door 1700 personen bijgewoond: op de website van het Comité 4 en 5 mei bevindt zich een aanmeldingsformulier waarmee men zich op een lijst kan laten zetten voor een uitnodiging om deze herdenkingsdienst bij te wonen. Wanneer iemand de afgelopen jaren al een uitnodiging heeft ontvangen hoeft deze zich niet opnieuw op te geven: hij of zij is al in het bestand opgenomen en krijgt automatisch een uitnodiging. Op de website is wel de mogelijkheid om zijn of haar aanwezigheid in de Nieuwe Kerk digitaal te melden (<http://www.4en5mei.nl/herdenken-en-vieren/herdenken/nationale-herdenking/aanmelden-herdenkingsbijeenkomst-nieuwe-kerk>).

De schrijfster Annejet van der Zijl zal in de Nieuwe Kerk de gebruikelijke voordracht houden.

Bij de herdenkingsplechtigheid op de Dam is iedereen welkom. Voor degenen die in de Nieuwe Kerk aanwezig waren is ruimte aan de voet van de Dam gereserveerd. Vlak voor 20.00 uur leggen Z.M. de Koning en H.M. de Koningin een krans bij het Nationaal Monument. Hierna volgen twee minuten stilte.

Na het Wilhelmus en het voordragen van het winnende gedicht door een scholier, dit jaar uit de provincie Noord-Holland, zal burgemeester Eberhard van der Laan een voordracht houden.

Daarna volgen de overige kransleggingen. Alle aanwezigen kunnen daarna aansluiten in het defilé.

DODENHERDENKING OP NATIONAAL EREVELD LOENEN _____

U bent van harte uitgenodigd om op donderdag 4 mei 2017 om 13.30 uur de Dodenherdenking bij te wonen op het Nationaal Ereveld Loenen. In de kapel van dit Ereveld hangt ook het vijfluk met de namen van omgekomen Engelandvaarders. Reserveren is niet nodig. Wel wordt men verzocht om uiterlijk 13.15 uur aanwezig te zijn.

Sierk Plantinga

HERDENKING BIJ HET ENGLANDSPIEL MONUMENT

Op donderdag 4 mei 2017 vindt om 15.00 uur de jaarlijkse herdenkingsplechtigheid plaats bij het Englandspielmonument aan de Hogeweg in Den Haag aan de rand van de Scheveningse Bosjes bij de waterpartij in het Van Stolkpark achter het Crown Plaza hotel, voorheen het Promenade hotel. Herdacht worden de slachtoffers die tijdens de bezetting van Nederland werden gedropt en in handen van de bezetter vielen.

De plichtigheid begint om 15.00 uur (verzamelen vóór 14.45 uur). Tijdens de plichtigheid worden bij het monument kransen en bloemen gelegd door betrokken organisaties, nabestaanden en belangstellenden.

Na de herdenking is iedereen welkom in Hotel Crown Plaza Den Haag Promenade voor een kop koffie of thee.

Sierk Plantinga

ONTHULLING MONUMENT ENGELANDVAARDERS IN KATWIJK OP 9 JUNI 2017 _____

Er komt een monument voor de Engelandvaarders op de boulevard van Katwijk aan Zee. Het zal staan precies boven het tunneltje dat tijdens de bezetting kon worden gebruikt om vanaf het terrein van het Zeehospitium ongezien op het strand te komen.

Het monument wordt onthuld tijdens een plechtigheid op vrijdag 9 juni 2017 vanaf 11.00 uur. De onthulling wordt verricht door de voorzitter van het Genootschap Engelandvaarders generaal-majoor bd Rudi Hemmes, samen met de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht luitenant-generaal Hans van Griensven. Tevens zal een interactief informatiepaneel in gebruik worden gesteld over de geschiedenis van de Engelandvaarders, de Atlantikwall en het Zeehospitium. Hieraan verlenen Ida van Dorp, kleindochter van de toenmalige directrice van het Zeehospitium en scholieren van de Christelijke Opleidingsschool in Katwijk aan Zee die het monument zal adopteren, hun medewerking.

Meer informatie over monument en informatiepaneel vindt u op: www.engelandvaarderskatwijk.nl.

De 'Stichting Monument Engelandvaarders Zeehostunneltje Katwijk', die het monument realiseert, wil graag in contact komen met alle nog levende Engelandvaarders om hen uit te nodigen als bijzondere gast de onthullingsplechtigheid bij te wonen. Wie daarvoor belangstelling heeft, kan zich aanmelden op: h.vingerling@planet.nl.

VETERANENDAG OP 24 JUNI 2017

Op zaterdag 24 juni 2017 zal in Den Haag weer de Nederlandse Veteranendag worden gehouden.

Informatie hierover zal verschijnen op de website van de Stichting Nederlandse Veteranendag, www.veteranendag.nl. Informatie kan worden gevraagd via: info@veteranendag.nl, of bij de Stichting Nederlandse Veteranendag, Postbus 427, 2501 CK Den Haag.

BEZOEKERS ENGELANDVAARDERSMUSEUM NOORDWIJK

Na meer dan een jaar geopend te zijn, werden recent een aantal cijfers bekend over het bezoek aan het Engelandvaardersmuseum in Noordwijk.

Koning Willem-Alexander opende dit museum op 4 september 2015. Vanaf de opening tot en met januari dit jaar hebben zo'n kleine 8000 personen het museum bezocht. Voor het kalenderjaar 2016 telde de kassa bijna 6000 bezoekers. Om dat Noordwijk een badplaats is zal het geen bevreemding wekken dat het aantal bezoekers het kleinst is in de wintermaanden.

Van die bezoekers bestaat ongeveer 10% uit jeugd. Circa 20% komt uit het buitenland; 12% is van Duitse origine. Onder die buitenlanders zijn ook bezoekers uit Australië, Israël, Rusland en Zuid-Afrika. Gezien de vele positieve reacties in het gastenboek van het museum wordt het museum door de bezoekers zeer gewaardeerd. Vaak wordt het museum bezocht in combinatie met het naast gelegen Atlantikwall Museum.

Het afgelopen jaar is er hard gewerkt om de database over de Engelandvaarders te vullen met gegevens. Ook zijn er enkele 'diensten' toegevoegd: er worden nu ook een tiental boeken over Engelandvaarders en hun ervaringen in de oorlog verkocht. Bovendien is het mogelijk om er een kop koffie, thee of chocolademelk te krijgen. Tenslotte: voor houders van een veteranenpas is de entree gratis.

Sierk Plantinga

BOEK OVER ENGELANDVAARDER BRAM GRISNIGT BEKROOND

Het vorig jaar verschenen boek 'Spion van Oranje' over de oorlogsbelevissen van Engelandvaarder en geheim agent Bram Grisnigt is door de Vereniging van docenten geschiedenis en staatsinrichting in Nederland bekroond met de Kleio Klasseprijs 2017.

Deze prijs wordt jaarlijks uitgereikt. Naast 'Spion van Oranje', opgeschreven door journalist en historicus Bram de Graaf, waren er nog drie andere geschiedenisboeken genomineerd. Bij het kiezen van het te bekronen boek moeten de geschiedenisleraren voor zichzelf een paar vragen beantwoorden: welk boek is het best bruikbaar in de klas? Met welk boek worden uw lessen nog beter? Door middel van welk boek kunt u de leerlingen nog meer boeien?

Bram Grisnigt had indertijd toegestemd om zijn oorlogsverhaal te vertellen aan Bram de Graaf om te vertellen hoe het écht was geweest en om de jongeren van nu

bewust te maken van deze pikzwarte periode in de geschiedenis van ons land. Veel van zijn vrienden hadden hun leven gegeven voor onze vrijheid; zij zijn in zijn ogen de enige échte helden. Zij mogen niet vergeten worden.

Bij de nominatie kreeg Spion van Oranje al een zeer positief oordeel mee: "Spectaculair levensverhaal van de 18-jarige Bram Grisnigt die vele ontberingen leed. Het boek leest als een ouderwets jongensboek, vlot geschreven en boeiend tot de laatste bladzijde. Prima boek om stukken uit voor te lezen of leerlingen mee te geven".

Door de toekenning van deze prijs lijkt het doel van Bram Grisnigt om met zijn boek de huidige jongeren te vertellen over de verschrikkingen van de Nazi-dictatuur en over de gebrachte offers voor onze huidige vrijheid in ieder geval een groot stuk dichterbij gekomen.

(Bram de Graaf, 'Spion van Oranje. Het oorlogsverhaal van Bram Grisnigt', Ambo/Anthos Amsterdam 2016).

Sierk Plantinga

IN ONZE SERIE OVER ENGELANDVAARDERS VIA DE ZUIDELIJKE ROUTE, DITMAAL HET VERHAAL VAN LOUIS WIJNBURG (1920-2000), DOOR HEMZELF NA DE OORLOG OPGESTELD VOOR HET ALBUM DAT DOOR ENGELANDVAARDERS AAN KONINGIN WILHELMINA WERD AANGEBODEN BIJ HAAR ABDICATIE IN 1948

Op 19 oktober 1942 zou mijn familie, vader, moeder, broer en ik, met behulp van een ondergrondse beweging via Frankrijk naar Engeland worden gebracht. Mijn vader wilde als reserveofficier weer dienstnemen, terwijl mijn broer en ik ons ook voor de militaire dienst wilden aanmelden. In Engeland kwamen echter bezwaren van de zijde der organisatie, die ons over de grens zou brengen, die daarop berustten, dat het onmogelijk zou zijn om zoveel personen tegelijk over de grens te brengen. Daarom zou ik als oudste zoon vooruitgaan. Spoedig bleek dat de bezwaren ongegrond waren en er alleen maar toe dienden om mij van mijn familie gescheiden te krijgen en zodoende meer geld los te krijgen. Na betaling van f 200,- kreeg ik een Belgisch persoonsbewijs en werd ik via Brussel naar Zuid-België overgebracht. Hier verdween onze begeleider en liet mij en drie lotgenoten (een echtpaar en een jongeman van mijn leeftijd) aan ons lot over. We riepen de hulp in van een pastoor,

die ons onderdak verschaftte en ons vrijdagochtend 23 oktober de grens overbracht in Frankrijk bij Mezieres.

In Charlesville-Mezieres besloot het echtpaar op eigen gelegenheid verder te gaan. Ernst, zoals de jongeman zich noemde, en ik besloten te proberen Zwitserland te bereiken en vandaar naar Engeland te gaan. We kwamen door een pastoor in aanraking met een studentenvereniging, die mij als Delfts student hulp verleende en Ernst en mij een Frans persoonsbewijs verschaftte, evenals Frans geld. We wilden vervolgens naar Nancy gaan, maar daar er volgens verstrekte inlichtingen in Longyon een controle zou zijn, gingen we in aparte compartimenten zitten. De Franse gendarme kwam werkelijk in de trein en koesterde onmiddellijk argwaan wegens de minder vloeiende wijze waarop ik mijn Frans radbraakte. Daar ik echter stok en stijf volhield dat ik van de Duitse grens kwam en diensgevolge met een Duits accent sprak, terwijl ik tevens dreigde mij over een dergelijke behandeling te zullen beklagen, liet men mij tenslotte de trein, waaruit ik al was verwijderd, weer instappen. Juist toen zag ik Ernst door de gendarme weggeleid worden. Ik heb nooit meer van hem gehoord.

Via Nancy ging ik naar Besancon, en zwierf enige dagen langs de Zwitserse grens met veel honger en weinig geld. Het was me echter onmogelijk de grens over te komen. En daarom besloot ik de demarcatielijn over te gaan. Weer riep ik de hulp in van een pastoor die me direct in verbinding stelde met een passeur, zodat ik de volgende dag, 30 oktober in onbezet Frankrijk aankwam. Ik reisde z.s.m. naar Vichy, waar ik mij bij de Hollandse autoriteiten aanmeldde en om advies vroeg. Ik werd toen verwezen naar een kamp in Chateaufort, waar ik mij op 31 oktober in vol vertrouwen op het Hollandse consulaat aanmeldde. Bij aankomst bleek, dat ik in dit kamp behandeld en beschouwd werd als gevangene. Samen met een in het kamp opgedane kennis besloot ik een ontvluchttingspoging te wagen naar Spanje. Dit gelukte en op 21 december kwamen we in Perpignan.

Vandaar trokken Wim en ik op eigen gelegenheid zonder geld, kompas of kaarten de Pyreneeën in, nabij le Rocque de France. In de nacht van vrijdag op zaterdag, dus twee dagen later, kwamen we in Spanje aan. We besloten 's nachts te reizen en overdag bij de boeren om een slaapplek en voedsel te bedelen, om zodoende lopend Barcelona te bereiken. Toch werden we twee keer door de politie aangehouden, maar de 1^e keer gelukte het mij deze om te kopen met mijn polshorloge en de 2^e keer ontsnapten we met achterlating van mijn vulpen.

Op 31 december 1942 kwamen wij in Barcelona aan en werden door de Hollandse consul goed ontvangen. De volgende dag gingen we per trein naar Madrid, waar we

op 3 januari 1943 arriveerden. Daar ik mijn leeftijd had opgegeven als 16 jaar (in werkelijkheid ben ik geboren 31 oktober 1920), lukte het mij een plaatsje te krijgen op et zgn kinderconvooi, dat 19 januari uit Madrid vertrok om via Cadiz naar Curacao te gaan. Aldaar meldde ik mij voor militaire dienst en werd voor verdere training naar Canada gezonden. In juni 1943 kwam ik in Engeland aan, waar ik als Engelandvaarder mijn eigen onderdeel bij het leger mocht kiezen.

9 juli 1943 trad ik toe tot de RAF. Op 6 september werd ik in Maidenhead door H.M. de Koningin ontvangen, bij welke gelegenheid mij door H.M. Kamerheer werd medegedeeld, dat ik binnen korte tijd het Kruis van Verdienste zou ontvangen. In januari 1944 vertrok ik voor mijn verdere vliegersopleiding naar Canada en verkreeg op 29 maart 1944 mijn "wings". In april keerde ik naar Engeland terug en kreeg de Nederlandse onderscheiding het Oorlogsherinneringskruis.

Op 28 maart 1946 kreeg ik mijn ontslag uit de R.A.F., waarbij mij de British Defence Medal werd uitgereikt. Enige dagen later keerde ik als sergeant-vlieger bij de Nederlandse luchtmacht terug naar Holland. Op het ogenblik ben ik gestationeerd bij 1 ARVA op het vliegveld Woensdrecht.

De sergeant-vlieger, was getekend: Louis Wijnbergen.

NASCHRIFT

Uit het IM dat na Wijnbergens overlijden in De Schakel verscheen heb ik nog meer bijzonderheden over Wijnbergen opgediept, vooral over de periode voor en na zijn Engelandvaart. Lou Wijnbergen werd geboren in Den Haag, maar groeide op in Rotterdam. Hij deed zijn eindexamen gymnasium enkele weken na het bombardement. Omdat zijn ouderlijk huis daarbij verwoest had, legde hij het examen af zonder over zijn boeken en dictaten te kunnen beschikken. Gelukkig slaagde hij. Vervolgens ging hij chemische technologie studeren aan de TH te Delft. In het voorjaar van 1941 werd door de Duitsers aan joodse hoogleraren en studenten de toegang tot de TH ontzegd. Lou, die van joodse afkomst was, werd daarna leerling (en later leraar) aan de joodse Technische school in Rotterdam. In het voorjaar van 1942 moest hij onderduiken en op 19 oktober ging hij geheel alleen op weg naar Engeland.

Op zijn aanmeldingsformulier bij zijn toetreding tot de RAF werd hij omschreven als "Chemical student and Maths teacher. Very alert and intelligent, willing to take any category in aircrew. Very keen." Hij bleef bij de RAF tot maart 1946 en verliet na drie jaren militaire dienst de Engelse luchtmacht. Tot zijn verbazing eiste de

Nederlandse overheid dat hij – ondanks de drie oorlogsjaren en diensttijd waarbij zich voor de bevrijding van Nederland had ingezet – alsnog zijn dienstplicht in het Nederlandse leger moest vervullen. Na herhaalde verzoeken van zijn kant, werd Lou in september 1947 met groot verlof gestuurd. Daarna werkte hij tot zijn pensioen in 1985 in het familiebedrijf (Mozes Knap & Zn brandkasten en kantoorinrichtingen). In 1992 bleek dat hij aan kanker leed. Op 21 juni 2000 overleed Lou Wijnbergen, 79 jaar oud. Het beloofde Kruis van Verdienste heeft hij nooit gekregen. Reden onbekend.

Agnes Dessing

Bronnen:

Koninklijk Huis Archief

Schakel juli 2000

Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 67 op adressenlijst 1 april 1999

Overleden:

P.Th. van der Bilt

H.R.J. Poetiray - H.R.Pelder (2014)

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

G.J. Staal Oranje Nassaulaan 52
3708 GE Zeist
Telefoon: 030 - 692 27 92
E-mail: staalgj@gmail.com

Onze activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door het V-fonds met middelen uit de BankGiro Loterij en Lotto. Deelname aan deze loterijen wordt daarom van harte aanbevolen.

www.englandvaarders1940-1945.nl